

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ У СУЧАСНІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Місеньова Вікторія Вікторівна
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого

В останнє десятиріччя у вітчизняному мовознавстві більш чітко виокремлюється новий напрямок досліджень, заснованих на соціально і культурно маркованій специфіці статі (gender).

Етап початкового накопичення гендерологічних знань значною мірою спирається на закордонний досвід. Наприклад, О. Есперсен присвятив цілий розділ фундаментальної праці про походження та розвиток мови особливостям жіночої мовної компетенції. Автор звертає увагу на те, що жінки використовують іншу, ніж чоловіки, лексику, більш схильні до евфемізмів та менше до лайливих слів [5]. Проте хоча Есперсен найбільш повно для свого часу інтерпретував питання про вплив гендерного фактора, його висловлювання в наступний період піддавалися критиці у зв'язку з тим, що свої висновки він зробив, спираючись лише на власні спостереження.

Основною з феміністської лінгвістики стала робота Р. Лакофф, яка обґрунтувала антропоцентричність мови та неповноцінність образу жінки в картині світу, що відтворюється в мові [6].

Дослідження закордонних лінгвістів становлять неабиякий інтерес, проте вони не тотожні нашим соціально-культурним уявленням. На думку багатьох вітчизняних учених, американський, німецький, французький і т.д. гендер не є тотожним нашому: інше життя, інші норми взаємовідносини, інші звичаї [1, 2, 3, 4 та ін.]. Ми також дотримуємося думки, що національна гендерологія повинна орієнтуватися на власні реалії та традиції.

Гендерна лінгвістика стала предметом досліджень у ряді праць вітчизняних вчених [1, 2, 3, 4 та ін.]. Так, Л. Н. Синельникова в роботі «Гендерные признаки языковой картины мира» досліджує гендерну

проблематику в рідній культурі та мові [3, с.142-157]. Автор здійснює фонетико-орфоепічні та просодичні спостереження мови жінок та чоловіків, досліджує граматичну категорію роду в лінгвістичній гендерології. Гендерним стереотипам в російській пареміології присвячена робота А. В. Кириліної [1, с. 23-26]. Велика увага гендерним дослідженням приділяє В. А. Маслова. Категорію «гендер» автор вивчає в аспекті лінгвокультурології [2]. В. М. Телія у монографії присвячує цілий розділ відображенню культурного концепту «жінка» в російській фразеології [3, с. 260-269].

Запропонований огляд показує, що гендерні дослідження зайняли міцну позицію в мовознавстві, отримавши статус самостійного лінгвістичного напрямку. Разом із тим вітчизняних робіт із цієї тематики все ще не достатньо. На нашу думку, причина полягає в складності гендерної проблематики, її різноманітності. Звернемо увагу на те, що в самому терміні «гендер» міститься складна система. Це конструкція концептуальна та заснована на досвіді, індивідуальна та суспільна, крос-культурна та специфічно культурна, фізична та духовна, а також політична [1, с. 124]. Інакше кажучи, вона становить «відображення життя у світі, який створив нас не лише людьми, а й завжди жінкою та чоловіком» [1, с. 124].

У гендері відбувається складне сплетіння культурних, психологічних та соціальних аспектів. Тому він становить інтерес не лише для філософів та соціологів, але й для представників цілого ряду наук, у тому числі лінгвістів. Розробка гендерних досліджень є важливою як для стилістики, морфології, синтаксису, теорії комунікації, поетики, лексикології, так і для фразеології.

Фразеологія є однією з галузей лінгвістики, де особливо чітко проявляється національно-культурна специфіка народу, а отже, існує достатньо матеріалу для гендерних досліджень, а саме виявлення специфіки образів мовної свідомості чоловіків та жінок.

Досліджуючи фраземи, ми звернули увагу на те, що деякі звороти можуть уживатися стосовно лише чоловіків чи жінок. До того ж фраземи, які використовуються лише стосовно жінок, мають негативне забарвлення.

Наприклад, лише про чоловіка можна сказати *морський вовк*. Але навряд чи хтось із носіїв мови зможе назвати чоловіка *синьою панчохою* чи *старою дівою*. Виникає питання, чому в мові не закріпилися звороти, які характеризують осіб як чоловічої, так і жіночої статі? Адже існують деякі ФО чи ЛО, які можна використати на позначення осіб і чоловічої, і жіночої статі, наприклад: *матусин синок*–*матусина донька* та ін. Виникає питання, чи є названа особливість звичайною мовною випадковістю чи, можливо, причина полягає в гендерному факторі, а саме в існуванні гендерних відносин у мові? На нашу думку, цю особливість можна пояснити тим, що в мові існують певні народні стереотипи, під впливом яких формується той чи інший образ. Відповідно, відсутність згаданих стереотипів не сприяє закріпленню в мові певного образу, а отже, і фразеологічного звороту. У випадку з ФО *стара діва* (немолода жінка, яка не була в шлюбі) таким стереотипом виступає більш серйозне ставлення жінок до шлюбу, сім'ї, вибору партнера, ніж у чоловіків.

Запропоновані спостереження дозволяють зробити такі висновки:

1. Образи мовної свідомості чоловіків та жінок значною мірою відрізняються. Причиною такої різниці є гендерні стереотипи, які склалися історично. Саме під впливом цих стереотипів в осіб обох статей формується той чи інший асоціативний образ.
2. У мові існують певні гендерні відносини, які впливають на закріплення в ній того чи іншого образу, а отже і образу, який створений фразеологічним зворотом.

Список використаних джерел:

1. Кирилина А. В. Развитие гендерных исследований в лингвистике // Филологические науки, 1998. –№ 2. – С. 51-58.
2. Маслова В. А. Гендер в аспекті лінгвокультурології // Уповноважена освіта – шлях в III тисячоліття: Міжнар. наук.-практ. конф. – К., 2000.
3. Синельникова Л. Н. Гендерные признаки языковой картины мира // Динамизм социальных процессов в постсоветском обществе: Материалы

международ. семинара. Вып. 2. Часть 1. Философские науки. Луганск – Цюрих – Женева, 2001. – С. 142-157.

4. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В.Н. Телия. – М., 1996. – С. 260-269.

5. Jespersen O. Die Sprache. Ihre Natur, Entwicklung und Entstehung. Heidelberg, 1925.

6. Lakoff R. Language and Women`s Place // Language in Society, 1973. № 2. P. 45-79.

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
КАФЕДРА ІНОЗЕМНИХ МОВ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
МІЖВУЗІВСЬКОГО НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СЕМІНАРУ

МОВНА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ПІДГОТОВКИ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ:
ЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИЙ
АСПЕКТИ
28 січня 2020 року

Харків 2020

Кумпан С. М. DEVELOPING CRITICAL THINKING SKILLS AS THE GROUND FOR TRAINING MILITARY LEADERS	31-33
Lukianova G. V. LEXICAL APPROACH TO ENGLISH LANGUAGE STUDY FOR STUDENTS OF SPECIALITY “ARCHITECTURE”	34-35
Малєєва Т. Є. ВИКОРИСТАННЯ WEB-ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	35-38
Місеньова В.В. ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ У СУЧАСНІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ	38-41
Мудрик О.В. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ З МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ	41-43
Нікіфорова С.М. СТВОРЕННЯ ПІДРУЧНИКІВ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НОВОГО ТИПУ ДЛЯ СТУДЕНТІВ АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ	43-44
Орлова О.О. РОЗВИТОК ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВОЇ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	44-48
Пивоварова Н.І. ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ	48-50
Пивоварова О.І. ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ	50-52
Попович Н.Г. ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ВІДЕО МАТЕРІАЛІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	52-54
Pochuieva V.V. PROJECT-BASED LEARNING	54-56
Романова О.О. КОНЦЕПЦІЇ НАВЧАННЯ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	56-58
Русанова Л.І., Сазанова Л. С. ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ АСОЦІАТИВНИХ СИМВОЛІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У НЕМОВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	58-60
Сорока Н.А. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У НЕМОВНИХ ВЗО	61-64